

Kulturutskottet

Regeringens årsberättelse 2015

Till revisionsutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens årsberättelse 2015 (B 10/2016 rd): Ärendet har remitterats till kulturutskottet för utlåtande till revisionsutskottet senast 3.6.2016.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- kulturråd Petra Havu, undervisnings- och kulturministeriet
- ekonomichef Tiina Heikkinen, undervisnings- och kulturministeriet
- regeringsråd Janne Öberg, undervisnings- och kulturministeriet.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- undervisnings- och kulturministeriet.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Uttalanden som saknas i årsberättelsen. Utskottet påpekar att de två uttalanden som gjordes med anledning av medborgarinitiativet Svenskan som valfritt läroämne på alla utbildningsstadier (RSk 54/2014 rd — Ö 2/2014 rd) inte finns med i kulturutskottets avsnitt i bilaga 3 (Åtgärder med anledning av riksdagens uttalanden och ställningstaganden). Uttalandena borde ha tagits in i det avsnittet. Kulturutskottet har fått de utredningar som bifogats detta utlåtande (bilaga 1) om åtgärder med anledning av uttalandena och anser att uttalandena fortfarande är på sin plats. Utskottet framhåller att det är viktigt med tanke på riksdagens arbete att uttalandena följs upp och att avsnittet om åtgärder med anledning av dem i årsberättelsen är noggrant utformat.

Uttalanden i årsberättelsen. Kulturutskottet tar ställning till de uttalanden i berättelsen som har godkänts på förslag av utskottet. Utskottet anser att följande uttalanden kan strykas:

- Främjande av utbildningsexport, RP 9/2013 rd — RSv 78/2013 rd
- Upphovsrättslagen, uppföljning av konsekvenserna, RP 28/2004 rd — RSv 100/2005 rd
- Universitetsreformen, uppföljning av genomförande och konsekvenser, RP 7/2009 rd — RSv 103/2009 rd, uttalande 4.

Utlåtande KuUU 7/2016 rd

- Yrkehögskolorna, uppföljning av verksamheten, RP 26/2009 rd — RSv 102/2009 rd
- Lagstiftningen om olämplighet för studier, RP 164/2010 rd — RSv 370/2010 rd
- Lagstiftningen om bildprogram, uppföljning av genomförandet och konsekvenserna av lagreformerna, RP 190/2010 rd — RSv 348/2010 rd, uttalande 3
- Forskning och språkvård som gäller minoritetsspråk, RP 97/2011 rd — RSv 95/2011 rd
- Ändring av teater- och orkesterlagen, RP 217/2013 rd — RSv 18/2014 rd
- Ändring av universitetslagen och yrkehögskolelagen, RP 244/2014 rd, RP 308/2014 rd — RSv 312/2014 rd
- Fastigheter som anordnare av yrkesutbildning och yrkehögskoleutbildning fått av staten, RP 79/2015 rd — RSv 76/2015 rd

Övriga uttalanden som riksdagen godkänt på förslag av kulturutskottet är fortfarande behövliga och bör alltså stå kvar.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Kulturutskottet anför

att revisionsutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 27.5.2016

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Tuomo Puumala cent
vice ordförande Sanna Lauslahti saml
medlem Li Andersson vänst
medlem Ritva Elomaa saf
medlem Eeva-Johanna Eloranta sd
medlem Jukka Gustafsson sd
medlem Laura Huhtasaari saf
medlem Kimmo Kivelä saf
medlem Hanna Kosonen cent
medlem Mikaela Nylander sv
medlem Ulla Parviainen cent
medlem Sari Raassina saml
medlem Nasima Razmyar sd
medlem Jani Toivola gröna.

Sekreterare var

utskottsråd Kaj Laine.

Utlåtande KuUU 7/2016 rd

Bilaga 1

Uttalanden som saknas i regeringens årsberättelse 2015, Ö 2/2014 rd — RSk 54/2014 rd

Uttalande 1. Riksdagen har godkänt följande uttalande med anledning av medborgarinitiativet: Riksdagen förutsätter att regeringen gör en övergripande kartläggning av den allmänna politiken för språkstudier i Finland och av hur den bör utvecklas inför kommande utmaningar i fråga om språkkunskaper och med beaktande av det allt större och mångsidigare behovet av kunskaper i främmande språk i samhället och inom näringslivet.

Någon sådan kartläggning har ännu inte gjorts. Kartläggningen ska gälla alla utbildningsformer och alla utbildningsnivåer från småbarnspedagogiken till högskoleutbildningen. I kartläggningen bör man förutse kompetensbehoven på arbetsmarknaden, som förändras snabbt. Särskilt beaktandet av näringslivets behov kräver samarbete mellan ministerier, ämbetsverk och aktörer i branschen. Det pågår också projekt inom ramen för verkställigheten av regeringsprogrammet som gör språkundervisningen mångsidigare. Ministeriet kommer att starta en utredning som beaktar dessa synpunkter i augusti 2016.

Uttalande 2. Riksdagen har godkänt följande uttalande med anledning av medborgarinitiativet: Riksdagen förutsätter att regeringen utreder de lagstiftningsmässiga förutsättningarna för regionala försök för att utvidga språkutbudet utan att det andra nationalspråket är obligatoriskt.

Det är meningen att riksdagens kläm om språkförsök (Ö 2/2014 rd — RSk 54/2014 rd) ska genomföras inom ramen för ett spetsprojekt, och i årsberättelsen tas den upp i samband med spetsprojekten för kompetens och utbildning.

I avsnitt 2.2.2 som gäller spetsprojekten på sidan 20 i regeringens årsberättelse 2015 sägs det att spetsprojektet för att utöka och bredda språkstudierna har beretts i två delar. Man har berett ett förslag om ett regionalt försök där eleverna börjar studera ett främmande språk redan i årskurs 1. Beredningen har också inletts av ett regionalt försök i enlighet med den kläm som riksdagen antagit.

Den 14 april 2016 preciserade regeringen sin plan för spetsprojekten (Handlingsplan för genomförande av spetsprojekten och reformerna i det strategiska regeringsprogrammet 2015—2019 – Uppdatering 2016) så att det fick följande lydelse:

”Regionala försök med att utvidga språkurvalet i enlighet med den kläm som riksdagen har antagit möjliggörs. De lagstiftningsmässiga förutsättningarna för regionala försök med att utvidga språkurvalet utan obligatoriska studier i det andra nationalspråket utreds. För undervisnings- och kulturministeriets del har det utretts vilka lagstiftningsändringar som krävs i verksamhetslagstiftningen. Hit hör dessutom frågor i anknytning till tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna, som undervisnings- och kulturministeriet utreder i samarbete med justitieministeriet. 9/2016 de lagstiftningsmässiga förutsättningarna har utretts, avslutas 12/2018.”

Eftersom beredningen fortfarande pågår, måste man konstatera följande om utredningen av de lagstiftningsmässiga förutsättningarna:

Utlåtande KuUU 7/2016 rd

— Ett försök där det andra inhemska språket slopas i den för alla gemensamma grundläggande utbildningens lärokurs kräver en ändring av lagen om grundläggande utbildning. De gällande paragraferna om försök möjliggör inte det försök som avses i riksdagens kläm. Ett utkast till proposition om ändring av lagen om grundläggande utbildning håller på att beredas. Det är ännu inte möjligt att exakt säga när lagen träder i kraft. Efter att lagstiftningen har ändrats bör de som deltar i utbildningen väljas utifrån enhetliga grunder. Detta kräver att man ordnar en ansökningsomgång. För att säkerställa att utbildningsförsöken är ändamålsenliga och ger resultat bör man ha en försöksplan som också innehåller riktlinjer om rapportering och uppföljning av resultaten av försöken.

— Man har på förhand försökt klarlägga de villkor som grundlagen ställer på försöken. Vid bedömningen av grundlagsenligheten bör man beakta elevernas jämlikhet och kulturella rättigheter, hur propositionen påverkar de språkliga rättigheterna samt de krav på lagstiftningsförsöket som utformats bland annat i grundlagsutskottet.

— Enligt de konstitutionella riktlinjerna för försöket ska försöket vara exakt avgränsat och pågå så länge att dess syfte uppfylls. Grundlagsutskottet har sagt att försöksbestämmelsernas giltighet ska begränsas så att de endast är i kraft den tid som behövs för försöket. Eftersom det handlar om en synnerligen betydelsefull fråga med tanke på en persons hela studieväg och senare karriärutveckling är uppföljningen av resultaten av försöket en exceptionellt krävande och långvarig process. Det måste finnas grundad anledning att begränsa försöket regionalt. I annat fall är det inte motiverat att begränsa försöket bara till ett visst geografiskt område eller undervisning i ett visst språk.

— Det allmänna måste trots försöket även i framtiden garantera service på finska och svenska på den nivå som avses i grundlagen. Detta medför särskilda begränsningar för genomförandet av försöket och dess omfattning.

— Det är av betydelse med tanke på rättigheterna för de elever som deltar i försöket om det uppstår ett jämlikhetsproblem vid fortsatta studier eller ansökan om arbete eller tjänst för att de inte har studerat det andra inhemska språket. När man beaktar de rättigheter och språkkunskapskrav som föreskrivs i grundlagen och språklagen är det svårt att undvika att det uppstår situationer där en person som inte kan svenska under någon period av sitt liv försätts i en sämre ställning än andra på grund av avsaknad av kunskaper i det andra inhemska språket. Det går inte alltid att garantera en möjlighet att inleda studier i det andra inhemska språket först på andra stadiet eller på högre nivå.

Det hänför sig många konstitutionella frågor av ovan nämnd typ till det lagförslag som försöket förutsätter. De frågorna behandlas nu i samband med beredningen av regeringens proposition. Det kommande lagförslaget bör överlämnas för behandling till grundlagsutskottet, som i sista hand avgör om försöket kan godtas med tanke på tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna.